

Geliş Tarihi (Received): 18.06.2019

Kabul Tarihi (Accepted): 18.09.2019

SPORMETRE, 2019,17(4),172-180

DOI: 10.33689/spormetre.579557

BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE ÖĞRENCİ SPORCULARIN AHLAKİ KARAR ALMA TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Evrin BÖYÜKELHAN¹, Çetin ÖZDİLEK², Tayfun KAYA³, Yusuf Mert ÖZTÜRK³

¹Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor ABD, Kütahya

²Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Kütahya

³Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği ABD, Bartın

Öz: Bu çalışmanın amacı bazı değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, sporculuk tecrübesi, kulüp lisansının olup olmaması ve ebeveynlerin lisanslı spor geçmişinin olup olmaması) öğrenci sporcuların ahlaki karar alma tutumlarının incelenmesidir. Çalışma grubu ortaokul ve lise düzeyinde okul sporlarına katılım gösteren Küçükler (5. ve 6. sınıf öğrencileri), Yıldızlar (7. ve 8. sınıf öğrencileri), B Genç (9. ve 10. sınıf öğrencileri) ve A Genç (11. ve 12. sınıf öğrencileri) yaş kategorilerinde %44,7'si (180) Kadın ve %55,3'ü (223) erkek toplamda 403 öğrenci sporculardan oluşmaktadır. Çalışmamızda Lee ve ark.'nın (2007) geliştirdiği ve Gürpınar 'ın (2014) Türkçe geçerlilik ve güvenirlik çalışmasını gerçekleştirdiği "Altyapı Sporlarında Ahlakî Karar Alma Tutumları Ölçeği" (Attitudes to moral decision-making in youth sport questionnaire - AMDYSQ) kullanılmıştır. Araştırma verileri SPSS 13.0 programı ile analiz edilmiştir. Bazı değişkenlere göre öğrenci sporcuların ahlaki karar alma tutumlarında farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için Kruskal Wallis ve Man Whitney U testleri kullanılmıştır. Sonuç olarak cinsiyet, yaş kategorisi, sporculuk tecrübesi, kulüp lisansının olması ve ebeveynlerin lisanslı spor yapması gibi değişkenlerin "Altyapı Sporlarında Ahlakî Karar Alma Tutumları Ölçeği" alt boyutlarında anlamlı çıktığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ahlakî karar alma, Hile, Yarışma.

INVESTIGATION OF MORAL DECISION MAKING ATTITUDES OF STUDENT ATHLETES ACCORDING TO SOME VARIABLES

Abstract: The aim of this study is to examine the moral decision-making attitudes of student athletes according to the some variables (gender, age groups, sports experience, club license and parents doing licensed sports were found to be). Children (5th and 6th grade students), Junior (7th and 8th grade students), B Youth (9th and 10th grade students), and A Youth (11th and 12th grade students) age categories and those who participated in school sports 44.7% (180) female and 55.3% (223) male 403 students in total In our study, developed by Lee et al. (2007) and Gürpınar (2014) 's validity and reliability study, the "Moral Decision Making Attitudes Scale for Infrastructure Sports" was used. Data were analyzed with SPSS 13.0. According to some variables, Kruskal Wallis and Man Whitney U tests were used to determine whether there is a difference in the moral decision-making attitudes of student athletes. As a result, it was found that variables such as gender, age category, sports experience, club license and parents doing licensed sports were significant in the Moral Decision-Making Attitudes Scale in Infrastructure Sports" sub-dimensions.

Keywords: Moral decision-making attitudes, Cheating, Competition.

GİRİŞ

Eğitim gelişen bir olgudur. Bireylerde doğuştan var olduğu kabul edilen potansiyellerin gelişimidir. Bu nedenle eğitim, bireyin en temel hakkıdır. İdeolojik bir amaç doğrultusunda, bireylerin davranışlarını kendi potansiyelleri yönünde gelişimlerinin sağlanması adına sağlıklı koşullar sunulmalıdır. Eğitimin içinde önemli bir olgu olan spor, ortak amaçlar doğrultusunda bireyleri güdüleyen ve takdir etme duygularını göstermelerini sağlayan bir araçtır. Sporun bireyler üzerinde etkili olduğu birçok kişilik davranışı bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri muhakkak ki sorumluluk alma, işbirliği ile bir iş yapabilme, disiplin, anlayış ve

saygı duygularının ortaya çıkmasını sağlamaktır (İlhan, 2008). Eğitim ve spor bireylerin farklı yönlerinin gelişimini sağladığı gibi ortak yönleri de bulunmaktadır (Öztürk, 1998). Eğitimin vazgeçilmez bir ögesi olan spor ile bireylerde yaşam boyu istenilen ahlaki karar alma tutumlarının geliştirilmesi amaçlanmaktadır (Gülcan, 2015).

Modern toplumlarda spora yapılan yatırımlar insana yapılmış yatırım olarak kabul görmektedir. Spor ile bireylerin psikolojik ve fiziksel gelişimlerinin sağlanarak sosyal hayata hazır bulunuşluk seviyelerinin artırılması amaçlanmaktadır (Ünlütepe, 2000). Günümüzde önemli bir eğitim aracı olan spor, toplumun her kesiminde olması gereken bir olgudur (Pehlivan, 2004). Eğitim kurumları aracılığı ile bireyler spor kültüründe fair play, olimpizm ve spor ahlakı gibi olgulara sahip olurlar. Okul sporları aracılığı ile öğrencilerin amatör ruhu benimsemeleri oldukça önemlidir (Gülfem ve Yıldırım, 2007). Eğitim kurumlarının yanında ise toplum, arkadaş çevresi ve çocuğun içinde bulunduğu kültür davranışların şekillenmesinde oldukça önemlidir. Bireyler içinde bulundukları kültür ile yaşamlarını sürdürür. Ahlak gelişiminde bireylerin evrensel değerlere ve toplum kurallarına uygun davranış sergilemeleri bunun yanında da bağımsız karar vermeleri ve davranışlarını göstermeleri beklenir. Akranlar ile olan çevre ve yetişkinler ile olan yaşantıları sonucu ahlak şekillenmeye başlar. Ahlak, hangi davranışların kötü hangilerinin ise iyi olduğunun şekillenmiş halidir (Meb, 2013). Eğitim burada en önemli araçtır (Dikmen, 2014).

Sporun genel amacı erdem sahibi, ahlak değerlerine önem veren, yaşamında mutlu, sağlıklı ve bir şeyler üretebilen bir gençlik yetiştirebilmektir (Yetim, 2005:132). Spor etkinlikleri ile birlikte sporda fair play duygusu ve ahlaki değerlerin hayata yansması beklenen bir olgudur (Durak, 2011). Spor, ahlaki davranış ve tutumların çok sık tekrarlandığı ve bu davranış ve tutumların görünür olmasını sağlayan çok verimli bir ortamdır (Shogon, 2007:17). Bir davranış tek başına ahlakla ilgili değildir; ancak bu davranış eylem safhasında başkalarını da ilgilendiren bir davranışa dönüşür. Bu nedenle spor içinde yapılan davranış ve eylemler ahlakla ilgilidir (Yapan, 1992). Bireylerin günlük yaşamda ki davranış ve ahlaki tutumları spor müsabakalarında mücadele ve kazanma hırsı ile birlikte daha görünür olmaktadır (Kuter ve Kuter, 2012).

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan genel tarama modelinden faydalanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında Kütahya il sınırları içinde eğitim öğretim gören ortaokul ve lisede okul sporlarına katılan bireyler oluşturmaktadır. Çalışma grubunu ise Kütahya merkez ilçesinde ortaokul (292 sporcu öğrenci) ve lise (111 sporcu öğrenci) 'de öğrenim gören %44,7'si Kadın ve %55,3'ü Erkek olmak üzere toplamda 403 öğrenci sporcu oluşturmaktadır. Ortaokulda öğrenim gören öğrenci sporcular Küçükler (5. ve 6. sınıf öğrencileri) ve Yıldızlar (7. ve 8. sınıf öğrencileri) yaş kategorilerinde okul spor müsabakalarına katılım gösterirken, lisede öğrenim görenler B Genç (9. ve 10. sınıf öğrencileri) ve A Genç (11. ve 12. sınıf öğrencileri) yaş kategorilerinde okul spor müsabakalarına katılım göstermektedir.

Okul sporlarında müsabaka ve yarışmalara katılan öğrencilerden tespit edilen çalışma grubunda bazı değişkenlere göre ahlaki karar alma tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Lee ve ark. (2007)'nin geliştirdiği, Gürpınar 'ın (2014) ise Türkçe geçerlilik güvenirlik çalışmasını gerçekleştirdiği "Altyapı Sporlarında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği" (Attitudes to moral decision-making in youth sport questionnaire- AMDYSQ) 'nden faydalanılmıştır. Ölçek 9 maddeden ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek alt boyutları yarışmaseverliği benimsemek, hileyi benimsemek ve adilce kazanmayı korumaktır. Ölçeğe ait 6 adet soru olumsuz anlam taşıırken (1, 2, 4, 5, 6 ve 8. maddeler), 3 adet soru ise (3, 7 ve 9.) olumlu anlam taşımaktadır. Olumsuz anlam taşıyan soruların puanlanmasında "Kesinlikle katılmıyorum" cevabı "5" ile "Kesinlikle katılıyorum" cevabı ise "1" kullanılmıştır. Puanların yüksek olması öğrenci sporcuların ahlaki karar alma tutumlarının olumlu yönde anlam taşıdığını; puanların düşük olması ise olumsuz yönde anlam taşıdığını göstermektedir.

Veri Analizi

Araştırmada kullanılan verilerin analizinde SPSS (Statistical Package For Social Scientists for Windows Release 13.0) programı kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0,05 üzerinden değerlendirilmiştir. Verilerin homojenliği ve varyansları test edilmiş, bazı değişkenlere göre farklılıkların olup olmadığını test etmek amacıyla Kruskal Wallis, Man Whitney U testleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Bazı değişkenlere göre (cinsiyet, yaş kategorisi, sporculuk süresi, kulüp lisansının olup olmaması ve ebeveynlerin lisanslı spor yapması) okul sporlarına katılan öğrenci sporcuların ahlaki karar alma tutumlarının incelenmesi için gerçekleştirilen bu çalışma ile ulaşılan bulgular aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Demografik Dağılımlar

Değişkenler	Gruplar	N	%
Cinsiyet	Erkek	223	55,3
	Kadın	180	44,7
Yaş Kategorisi	Küçükler	66	16,4
	Yıldızlar	226	56,1
	B Genç	42	10,4
	A Genç	69	17,1
Sporculuk Süresi	1-2 yıl	198	49,1
	3-4 yıl	119	29,5
	5-6 yıl	42	13,9
	7 yıl ve üzeri	69	7,4
Kulüp Lisansı Var mı?	Evet	215	53,3
	Hayır	188	46,7
Ebeveynlerin Lisanslı Spor Yaptı mı?	Evet	94	23,3
	Hayır	307	76,7

Tablo 1 'de araştırmaya katılım gösteren öğrenci sporcuların demografik bilgilerine göre frekans analizi sonuçları gösterilmektedir. Araştırmaya katılan öğrenci sporcuların %55,3'ü erkek, % 44,7 'si ise kadındır. Yaş kategorileri okul spor müsabaka fiktürlerinde yer alan yaş gruplarına göre yapılmıştır. Araştırmamıza katılan öğrenci sporcuların yaş kategorilerine göre oranları şu şekildedir: Küçükler Yaş Kategorisinde %16,4, Yıldızlar Yaş Kategorisi %56,1, B Genç Yaş Kategorisi 10,4 ve A Genç Yaş Kategorisi %17,1 'dir. Katılımcıların sporculuk sürelerine göre 1-2 yıl arasında spor yapanların oranı %49,1, 3-4 yıl

arasında spor yapanların oranı 29,1, 5-6 yıl arasında spor yapanların oranı %13,9, 7 yıl ve üzeri spor yapanların oranı ise %7,4 ‘tür. Kulüp lisansınız var mı sorusuna verilen cevapların %53,3 evet, %46,7 ‘si ise hayırdır. Ebeveynlerin lisanslı spor yapmasına göre evet diyenlerin oranı %23,3 hayır diyenlerin oranı ise %76,7 ‘dir

Tablo 2. Ölçek Puanlarının Betimsel İstatistikleri

	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Hileyi Benimsemek	403	3,00	15,00	5,7767	2,94557
Yarışmaseverliği Benimsemek	403	3,00	15,00	7,5112	3,26473
Adilce Kazanmayı Korumak	403	3,00	15,00	11,6253	3,52970

Tablo 2 ‘de “Altyapı Sporlarında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği” ne ait alt boyutların ortalamaları verilmiştir. Puan ortalamalarına bakıldığında Hileyi Benimseme puan ortalaması $5,7767 \pm 2,94557$; Yarışmaseverliği Benimseme alt boyutu puan ortalaması $7,5112 \pm 3,26473$ ve Adilce Kazanmayı Korumak alt boyutu puan ortalaması $11,6253 \pm 3,52970$ ’dur.

Tablo 3. Cinsiyet Değişkenine Göre Mann Whitney U Analiz Değerleri

	Cinsiyet	N	Ort	Mann-Whitney U	Asymp. Sig.
Hileyi Benimsemek	Kadın	180	208,16	18961,000	,331
	Erkek	223	197,03		
	Total	403			
Yarışmaseverliği Benimsemek	Kadın	180	202,57	19968,000	,930
	Erkek	223	201,54		
	Total	403			
Adilce Kazanmayı Korumak	Kadın	180	188,03	17555,500	,028*
	Erkek	223	213,28		
	Total	403			

*p<0,05

Tablo 3 ‘te cinsiyet değişkenine göre Mann Whitney U testinde Adilce Kazanmayı Korumak alt boyutu anlamlı ($p>0,05$) çıkmıştır. Erkeklerin ortalaması 231,28 bayanların ortalaması ise 188,03 ‘tür. Buna göre erkeklerin Adil Kazanmayı Benimseme puanı kadınlardan yüksektir. ($p>0,05$)

Tablo 4. Yaş Kategorisine Göre Kruskal Wallis Analiz Değerleri

	Yaş Kategorisi	N	Ort	Chi-Square	Asymp. Sig.
Hileyi Benimsemek	Küçükler	66	176,24	4,524	,210
	Yıldızlar	226	209,38		
	B Genç	42	195,74		
	A Genç	69	206,28		
	Total	403			
Yarışmaseverliği Benimsemek	Küçükler	66	198,16	18,877	,000*
	Yıldızlar	226	194,94		
	B Genç	42	162,88		
	A Genç	69	252,62		
	Total	403			
Adilce Kazanmayı Korumak	Küçükler	66	238,85	9,167	,027*
	Yıldızlar	226	197,51		
	B Genç	42	177,74		
	A Genç	69	196,23		
	Total	403			

*p<0,05

Tablo 4 ‘de yaş kategorilerine göre yapılan Kruskal Wallis testi ile alt boyutlar arasında farklılığın anlamlı mı değil mi olduğuna bakılmıştır. Buna göre, yaş kategorilerine göre Yarışmaseverliği Benimsemek ve Adilce Kazanmayı Korumak alt boyutları anlamlıdır. Yarışmaseverliği Benimsemek alt boyutunda Küçükler Yaş Kategorisinde katılımcıların puan sıra ortalaması 198,16; Yıldızlar Yaş Kategorisinde 194,94; B Genç Yaş Kategorisinde 162,88; A Genç Kategorisinde ise 252,62 ‘dır. Buna göre A Genç Yaş Kategorisinde Yarışmaseverliği Benimseme puanı daha yüksektir. Adilce Kazanmayı Korumak alt boyutunda yaş kategorilerine göre puan ortalamaları ise şöyledir: Küçükler Yaş Kategorisinde 238,85; Yıldızlar Yaş Kategorisinde 197,51; B Genç Yaş Kategorisinde 177,74; A Genç Kategorisinde ise 196,23 ‘dir. Buna göre Küçükler Yaş Kategorisinde Adilce Kazanmayı Korumak puanı daha yüksektir.

Tablo 5. Sporculuk Tecrübesine Göre Kruskal Wallis Analiz Değerleri

	Sporculuk Süresi	N	Ort	Chi-Square	Asymp. Sig.
Hileyi Benimsemek	1-2 yıl	198	189,01	5,397	,145
	3-4 yıl	119	218,63		
	5-6 yıl	56	209,02		
	7-8 yıl	30	208,65		
	Total	403			
Yarışmaseverliği Benimsemek	1-2 yıl	198	179,03	18,896	,000*
	3-4 yıl	119	224,46		
	5-6 yıl	56	206,49		
	7-8 yıl	30	256,15		
	Total	403			
Adilce Kazanmayı Korumak	1-2 yıl	198	209,16	2,249	,522
	3-4 yıl	119	199,88		
	5-6 yıl	56	183,96		
	7-8 yıl	30	196,83		
	Total	403			

*p<0,05

Tablo 5 ‘te sporculuk süresine değişkenine göre Kruskal Wallis testi ile ölçek alt boyutlarının anlamlı olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Buna göre, sporculuk süresine göre Yarışmaseverliği Benimsemek alt boyutu anlamlıdır. Yarışmaseverliği Benimsemek alt boyutunda 1-2 yıl sporculuk süresi olan katılımcıların puan ortalaması 179,03; 3-4 yıl sporculuk süresi olanların 224,46; 5-6 yıl olanların 206,49 ve 7 yıl üzeri olanların ise 256,15 ‘dir. Buna göre 7 yıl ve üzeri sporculuk süresi olanların Yarışma Severliği Benimsemek alt boyutunda puan ortalamaları oranla yüksektir.

Tablo 6. Kulüp Lisansı Olmasına Göre Mann Whitney U Analiz Değerleri

	Kulüp Lisansı Var mı	N	Ort	Mann-Whitney U	Asymp. Sig.
Hileyi Benimsemek	Evet	215	208,45	18822,500	,225
	Hayir	188	194,62		
	Total	403			
Yarışmaseverliği Benimsemek	Evet	215	212,51	17949,500	,051*
	Hayir	188	189,98		
	Total	403			
Adilce Kazanmayı Korumak	Evet	215	202,07	20194,500	,989
	Hayir	188	201,92		
	Total	403			

*p<0,05

Tablo 6 ‘da kulüp lisansı olmasına göre Mann Whitney U testinde Yarışma Severliği Benimsemek alt boyutu anlamlı ($p>0,05$) çıkmıştır. Kulüp lisansı olanların ortalaması 212,51 kulüp lisansı olmayanların ortalaması ise 189,98 ‘dir. Çalışmaya katılan sporcu öğrencilerden kulüp lisansı olanların Yarışmaseverliği Benimsemek puanı olmayanlara göre daha yüksektir. ($p>0,05$)

Tablo 7. Ebeveynlerin Lisanslı Spor Yapmasına Göre Whitney U Analiz Değerleri

	Ebeveynler Lisanslı Spor Yaptı mı	N	Ort	Mann-Whitney U	Asymp. Sig.
Hileyi Benimsemek	Evet	94	205,51	14005,500	,660
	Hayır	307	199,62		
	Total	401			
Yarışmaseverliği Benimsemek	Evet	94	223,63	12302,000	,030*
	Hayır	307	194,07		
	Total	401			
Adilce Kazanmayı Benimsemek	Evet	94	217,73	12856,500	,105
	Hayır	307	195,88		
	Total	401			

* $p<0,05$

Tablo 7 ‘de ebeveynlerin lisanslı spor yapmasına göre Mann Whitney U testinde Yarışma Severliği Benimsemek alt boyutu anlamlı ($p>0,05$) çıkmıştır. Ebeveynler lisanslı spor yaptı mı sorusuna cevap veren katılımcılardan evet diyenlerin ortalaması 223,63; hayır diyenlerin ortalaması 194,07 ‘dir. Katılım gösteren öğrenci sporcuların ebeveynlerine ait lisanslı spor yapma oranı yapmayanlara oranla yüksektir. ($p>0,05$)

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bazı değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, sporculuk tecrübesi, kulüp lisansının olup olmaması ve ebeveynlerin lisanslı spor yapması) sporcu öğrencilerin ahlaki karar alma tutumları incelenmiştir. Araştırmanın bulguları ışığında cinsiyet değişkenine göre Mann Whitney U testinde Adilce Kazanmayı Korumak alt boyutu anlamlı ($p>0,05$) çıkmıştır. Erkeklerin ortalaması 231,28 bayanların ortalaması ise 188,03 ‘tür. Buna göre erkeklerin Adil Kazanmayı Benimseme puanı kadınlardan yüksektir($p>0,05$).

Çalışmada elde edilen bulgular Lee ve arkadaşları (2007) tarafından gerçekleştirilen çalışma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Erkek sporcuların rekabet ortamında müsabaka ve ahlak kurallarının dışına çıktığı oldukça çok görülmektedir. Kadın sporcuların ise psikolojik yapısı gereği kurallara bağlı olma eğiliminin fazla olduğu söylenebilir. Akandere ve ark. (2009) tarafından yapılan araştırmada ise spor ile uğraşan kadın sporcuların ahlak ile ilgili karar alama tutumlarının erkek sporculardan yüksek olduğu belirlenmiştir. Gürpınar’ın (2014) yaptığı çalışma da kadınların spor ahlakı ile ilgili karar alma tutum puanlarının erkek sporculardan yüksek olduğu görülmüştür.

Spor, mücadele ortamında ahlaki kararların alındığı sosyal bir ortamdır (Proios ve ark., 2013). Sporcular, performanslarını artırmak uğruna kurallara aykırı yöntemler ve teknikler kullanabilmektedir (Bredemeier ve Shields, 1994: 173). Spor, mücadele ortamında kazanma ve kaybetmenin olduğu sosyal bir olgudur. Çalışmada yaş kategorisinde, sporculuk tecrübesi ve kulüp lisansının olmasına göre Yarışma Severliği Benimsemek alt boyutu anlamlı

bulunmuştur. Yine yaş kategorisinde ve Adilce Kazanmayı Korumak alt boyutu anlamlı bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar ile Lee ve ark. (2007) 'nın çalışmasında elde edilen sonuçlar benzerlik göstermektedir. A Genç yaş kategorisinde ve sporculuk tecrübesinde Yarışma Severliği Benimsemek alt boyutu puan ortalaması diğer yaş gruplarından yüksek çıkmıştır. Küçükler yaş kategorisinde ise Adilce Kazanmayı Korumak puanı daha yüksektir. Mücadele seviyesi arttıkça sporcuların ahlaki olmayan davranışlara yönelimleri artmaktadır (Coulomb-Cabagno ve Rascle, 2006). Elde edilen bulgular ışığında yaş kategorilerinin artması ile birlikte hile ve yarışmaseverlik gibi davranışlarının öneminin arttığı; küçük yaş gruplarında ise adilce kazanma, oyun kurallarına uyma fair play duygularının ön planda olduğu söylenebilir.

Spor, eğitimcilerin ve antrenörlerin, sporcuların karakter şekillenmesinde kullandıkları önemli bir araçtır (Kosiewicz, 2010; Cecchini ve ark., 2007). Antrenörler eğitimlerinde sporcuların ahlaki tutumlarını destekleyecek eleştirel çalışmalar yapmalıdır (Hsu, 2004). Karakter şekillenmesinde sporun görevi ve değeri oldukça önemlidir (Bredemeier and Shields, 2006).

Bu çalışmada bazı değişkenlere göre bireysel ve takım sporu yapan bireylerin ahlaki karar alma tutumları incelenmiştir. Cinsiyet, yaş kategorisi, sporculuk tecrübesi, kulüp lisansının olması ve ebeveynlerin lisanslı spor yapması gibi değişkenlerin ahlaki karar alma sürecinde etkili olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bandura ve ark. (1967) göre, küçük yaştaki bireyler davranışları ve bu davranışların standardını yalnızca ebeveynlerinden değil kendi yaşlılarında ki bireylerden de gözlemleyerek öğrenirler. Öğrenci sporcular gerek okul sporlarında gerekse kulüp müsabakalarında fair playe yakışmayan davranışları olduğunda onaylanırlarsa davranışlarına devam ederler. Bandura (1977) sosyal öğrenme kuramında, sporcuların ahlak dışı davranışları sosyal ortamlarında takım çalışmalarında, antrenör ve öğretmenlerinden gözlem yoluyla öğrenebilmektedir. Her spor branşında sosyal ortamlar farklılık göstermektedir. Sosyal ortamlarda ki bu farklılıklar da sporcu öğrencilerin farklı davranışlar öğrenmelerine neden olmaktadır.

Sonuç olarak, cinsiyet, yaş grubu, sporculuk tecrübesi, kulüp lisansının olup olmaması ve ebeveynlerin lisanslı spor geçmişi olup olmaması gibi değişkenler sporcu öğrencilerin ahlaki karar alma tutumlarında farklılıklara sebep olmaktadır.

KAYNAKLAR

Akandere, M., Baştuğ, G., Güler, E.D. (2009). Orta öğretim kurumlarında spora katılımın çocuğun ahlaki gelişimine etkisi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 59-68.

Altın, M., Özşarı, A., (2017). Sporcu eğitim merkezlerinde yatılı olarak eğitim gören sporcuların ahlaki karar alma tutumları. *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, 3(1), 2458-9381

Bandura, A. (1977). Social learning theory. *General Learning Press*. 305-316.

Bandura, A., Grusec, J. E., Menlove, F. L. (1967). Some social determinants of self-monitoring reinforcement systems. *Journal of Personality and Social Psychology*, 5(4), 16-23.

Bredemeier, B. L., Shields, D. L. (2006). Sports and character development. *President's Council on Physical Fitness and Sports Research Digest*, 7(1), 1-8.

Bredemeier, B.L., Shields, D.L. (1994). Applied ethics and moral reasoning in sport. In: Moral development in the profession: Psychology and applied ethics. (Edts: James, R. Rest, Dorcia Narvaez). *New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers*, pp. 173-188.

- Cecchini, J.A., Montero, J., Alonso, A., Izquierdo, M., Conteras, O. (2007). Effects of personal and social responsibility on fair play in sports and self-control in school-aged youths. *European Journal of Sport Science*, 7(4), 203-211.
- Coulomb-Cabagno, G., Rascle, O. (2006). Team sports players' observed aggression as a function of gender, competitive level, and sport type. *Journal of Applied Social Psychology*, 36(8), 1980-2000.
- Dikmen, F. (2014). Ahlak, değerler ve eğitimi. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 167-174.
- Durak, N. (2011). Gelenek ve Modernite etkileşimi bağlamında spor etiği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(27), 43-63.
- Gülcan N. Y. (2015). Discussing the importance of teaching ethics in education. *Social and Behavioral Science*, 174, 2622-2625.
- Gülfem, S., Yıldırım, İ. (2007). Beden eğitimi öğretmenlerinin futbolda fair play'a ilişkin olumlu ve olumsuz davranışlara ilişkin yaklaşımlarının incelenmesi. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi*, 2(19), 14-22.
- Gürpınar, B. (2014). Cinsiyet, eğitim seviyesi ve spora ait değişkenler açısından ortaokul ve lise'de okuyan sporcu öğrencilerin ahlaki karar alma tutumları. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 39(176), 413-424.
- Gürpınar, B. (2014). Altyapı Sporlarında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması: Bir Türk Örneğinde Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 39 (176), 405-412.
- Hsu, L. (2004). Moral thinking sports rules and education. *Sport Education and Society*, 9(1), 143-154.
- İlhan, L. (2008). Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda beden eğitimi ve sporun sosyalleşme düzeylerine etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 315-324.
- Kosiewicz, J. (2010). Sport beyond moral good and evil. *Physical Culture and Sport Studies and Research*, 49(1), 21-29.
- Kuter, F. Ö., Kuter, M. (2012). Beden eğitimi ve spor yoluyla değerler eğitimi. *Journal of Education and Humanities: Theory and Practice*, 3(6), 75-94.
- Lee, M. J., Whitehead, J. ve Ntoumanis, N. (2007). Development of the attitudes to moral decisionmaking in youth sport questionnaire (AMDYSQ). *Psychology of Sport and Exercise*, 8(3), 369-392.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2013). Çocuk gelişimi ve eğitimi-ahlak gelişimi. *Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları*, Ankara, 1-38.
- Öztürk, F. (1998). Toplumsal Boyutlarıyla Spor. *Bağırhan Yayınevi*, Ankara.
- Pehlivan, Z. (2004). Fair Play kavramının geliştirilmesinde okul sporlarının yeri ve önemi. *Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Spormetre Dergisi*, II(2), 49-53.
- Shogon, D. (2007). Sport ethics in context. (First Edt). *Toronto: Canadian Scholars Press Inc*
- Ünlütepe, Ş. (2000). Spor ve eğitim ilişkisi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 10, 171-174.
- Yapan, T. H. (1992). Spor ahlakı-beden eğitimi dersinde ahlaki eğitim. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul*.

Evrin BÖYÜKELHAN – Orcid ID: 0000-0002-5289-6625
Çetin ÖZDİLEK – Orcid ID: 0000-0003-3676-366X
Tayfun KAYA – Orcid ID: 0000-0003-2108-5966
Yusuf Mert ÖZTÜRK – Orcid ID: 0000-0003-3499-9476